

यजुर्ब्राह्मणे द्वितीयकाण्डे प्रथमप्रपाठके चतुर्थोऽनुवाकः ॥ ४ ॥

अथ पञ्चमोऽनुवाकः ।

चतुर्थे उपयुक्तहविःसंस्कारा उक्ताः पञ्चमे कान्यद्रव्याणामवशिष्टानामङ्गानि चोद्यन्ते । तत्रादौ तावत्प्रश्नोत्तराभ्यामग्निहोत्रहविःसंस्कारोपक्रमं निश्चिनेति । “ब्रह्मवादिनो वदन्ति । अग्निहोत्रप्रायणा यज्ञाः । किं प्रायणमग्निहोत्रमिति* । वत्सो वा अग्निहोत्रस्य प्रायणम् । अग्निहोत्रं यज्ञानाम्” इति । सर्वेषां यज्ञानां मध्ये अग्निहोत्रं प्रथमभावि । तथा च सूत्रकारेणोदाहृतम् । अग्नीनाधाय हस्ताववनिज्य संवत्सरमग्निहोत्रं जुत्वा दर्शपूर्णमासावारभते । ताभ्यां संवत्सरमिष्ट्वा सोमेन वा यजते । तत ऊर्द्धमन्यानि कर्माणि कुरुत इति ॥ यथा सर्वेषां यज्ञानामग्निहोत्रादित्वम् । एवमग्निहोत्रहविःसंस्काराणामपि कश्चिदादिर्वक्तव्य इति ब्रह्मवादिनां प्रश्नः । शाखान्तरानुसारेण पूषास्तीति वत्समुपसृज्येति यत्सूत्रकारेणोक्तम् । सोऽयमग्निहोत्रहविःसंस्कारस्यादिः । तच्चाग्निहोत्रमुत्तरक्रतूनामादिरित्युत्तरम् । यथा प्रतिमादिषु विष्ण्वादिवुद्धिः । यथा च श्राद्धे गोत्रान्तरोत्पन्ने ब्राह्मणे पित्रपितामहादिवुद्धिः ॥

एवमग्निहोत्रे सोमयागवुद्धिः प्रशंसार्थं भावनार्थञ्च सम्पादयति । “तस्य पृथिवी सदः । अन्तरिक्षमाग्नीध्रम् । द्यौर्हविर्धानम् । दिव्या आपः प्रोक्षणयः । ओषधयो बर्हिः [१] वनस्पतय इध्मः । दिशः परिधयः । आदित्यो यूपः । यज-

* F has प्रायणममोत्यादि ।